

[*Un coiazo no cristal*]

Non é corrente, nesta terra de relación tan ben levada cos mundos dos mortos, un recoñecemento público tan unánime a unha figura literaria, cultural e política viva. Aínda non tivemos, por exemplo, a decencia colectiva de facer académico a Bernardino Graña; se cadra interesan máis outras paisaxes. E mais X. L. Méndez Ferrín, o escritor, parece merecer hoxe ese recoñecemento. Sempre, iso si, que o seu mérito literario non lle comparemos outros méritos inseparables da persoa. Tamén temos tradición niso: de Castelao díxose que era un bo debuxante, nunca un político admirable nin un intelectual crucial nin un escritor con nervio emocionado; de Otero Pedrayo inventaron unha fidalguía que o progresismo ‘comme il faut’ non podía apetecerlle; Celso Emilio, ó cabo, non era máis ca un poeta social sen profundidade literaria da de verdade; Rosalía, unha chorona, santiña, carente de toda pulsión política na extensión verdadeira do termo. E así poderíamos continuar ata esgotarmos o cadro completo dos autores e autoras que desde o Rexurdimento veñen pegando con simple auga de chuvia o brillante edificio da literatura galega. E Ferrín non había ser menos. A moita honra.

Ferrín irrompe na literatura galega coa forza dun coiazo estampado contra un cristal. Unha forza que dissolve nubes mestas. A súa pluma implica modernidade, apertura ó mundo sen pasar pola alfándega española, e, no meu entender, un paso máis aló que impide, por facela obsoleta xa antes de que chegue a se formular de todo, esa tentación fundacional de estruturar o edificio literario nacional coa materia lánquida do paraíso perdido dun tempo e dun espazo míticos. Non é que Ferrín constrúa el só o campo literario galego, pero contribúe dun xeito senlleiro a lle fornecer os espazos que actualmente habita, que son todos. Ou sexa, a facer del o único territorio liberado, a única República que temos. O único ámbito autenticamente normalizado. Coa excepción, quizais, do mundo virtual da TVG, pero este é posterior e está afectado por grandes buratos negros de difícil comprensión, como esa teima en investir diñeiro en producións audiovisuais estrañas á lingua. Pero esa é outra cuestión, aínda que o campo audiovisual que nace en Galicia podería apelar menos ó lucro e seguir o exemplo conceptual do campo literario, que se configura independente, diferenciado, contra a subalternidade, ó redor da lealdade radical á lingua.

A literatura que nos ofrece Ferrín arma textos novos e impugna textos vellos, sempre desde dentro da casa, proxectando unha normalidade alternativa que a realidade histórica cambiante —non no esencial, é dicir, na subalternidade nacional e no dominio de clase— non permite case que nin en soños. O gran mérito de Ferrín, da súa literatura, consiste non só na beleza dos seus textos e noutros trazos xeniais ós que poderíamos acudir deica a hipérbole, senón tamén —ou sobre todo, por que non— na vitoria definitiva sobre a subalternidade. Sen volta atrás. Os textos de Ferrín fundan unha normalidade cultural, lingüística e nacional alternativa ó tempo que penetran coma unha fera na carne viva dos conflitos sociais e humanos, na propia condición humana, coa exactitude da subela, como só os grandes escritores dan captado.

A literatura de Ferrín ofrécelle á historia da cultura galega unha normalidade alternativa que aínda non se coñece, ou non é hexemónica, no plano da realidade aparente. Mais ofrécella porque detrás hai un ser humano indivisible, que non acepta ser obxecto de estudos parciais. É dicir, tras o Ferrín escritor, ou confundido nel porque é a mesma figura, a mesma persoa, está o Ferrín social e político. Humano. Xa que non hai literatura que non se comprometa, a de Ferrín abrázase a un proxecto político que o autor vai semeando en todos os pasos que ousa dar por este mundo. Pero non ó xeito dun realismo superficial, senón coa forza dun coiazo no cristal. Ese é o Méndez Ferrín que haberá que seguir reivindicando, o orgánico, o indivisible, o ser humano en todas as súas dimensións. Para derrubar esa lenda urbana, a mesma que afectaba a Castelao, Otero, Rosalía e outros, a que nos mente ó falarnos dun enfrontamento trágico entre un Ferrín literariamente importante e un Ferrín politicamente insubstancial, extremista, errado, sectario, radicalmente enganado e incapaz. Comprometida lenda. Pero non. Nin é real a incompatibilidade nin é correcta a caracterización do Ferrín político. Este carrega arreo a dignidade orgullosa dun proxecto que só coñece o idioma da emancipación.

Ferrín seguiu chamando comunista na noite máis negra dos tempos, cando a historia se guindaba ó baleiro e os pobres do mundo pasaban a ser os restos arqueolóxicos dunha canción que xa nin tiña dereito a existir. E segue asumindo tal condición mesmo cando o proxecto con máis potencia liberadora se exhibe nos húmidos salóns da burguesía como unha película de terror de serie B. Quizais iso explica a ausencia de pontes entre a súa literatura e o seu compromiso político; son territorios que non precisan pontes en Ferrín, que se confunden un no outro e se orixinan reciprocamente. Da mesma maneira que Ferrín non é imaxinable sen a súa literatura, esta non sería a que é se Ferrín non fose comunista e desexase un futuro (o antes posible) de plena soberanía (ou sexa, independencia) para Galicia; se non habitase permanentemente este lado da barricada, sempre onda as causas xustas dos desposuídos e dos explotados, sempre con cada reprodución histórica da Comuna e de Outubro.

Ese é o Ferrín que eu coñezo desde hai máis de vinte anos, co que teño a sorte de compartir espazos como ‘A Trabe de Ouro’ e de cuxo maxisterio humilde me sigo enriquecendo.